

Gospodar in gospodinja

LETO 1936

22. APRILA

STEV. 17

Nega letos posajenega sadnega drevja

Za letos je saditev sadnega drevja končana. Drevesnice so razprodale skoro vse svoje zaloge. Popolnoma zmanjkalo je prtičnih hrušek, tudi marelic ni bilo dobiti za noben denar. Samo visokodebelnega drevja — zlasti jablan — se je posadilo v naši banovini gotovo čez 100.000 debel. Priznati moramo, da je za naše razmere in sedanje čase ogromno to število. To nam je tudi najlepši dokaz, kako v sadjarstvu napredujemo. Ko bi vsa ta samo letos posajena drevesa tudi res rastle se povoljno razvijala in ob svojem času rodila, kakšen pridelek bi bil to že od naraščaja enega samega leta! Žal, da tega idealnega uspeha ne dosežemo. Marsikako drevo se sploh ne prime in usahne, preden odžene. Mnogo več je pa drevja, ki sicer ozeleni, toda čez leto ni opaziti nikakega prirastka. Tako živali nekaj let a naposled shira popolnoma.

Kaj je pač vzrok temu pojavu? Ne da se tajiti: Včasih je res že v drevesu samem kal bolehnosti in prerane smrti. Toda to so samo redki primeri. Največkrat je pa sadjar sam kriv slabe rasti in hiranja, ker je morebiti izbral za svoje prilike neprimerno sorto, ker je morebiti sadil v premajhne jame, v slabo zemljo, ker je morebiti sadil pregloboko in ker je morebiti drevju pri saditvi premalo postregel. Presušene korenine, premajhne jame in slaba zemlja — to so napake, ki se sedaj, ko je drevje posajeno, ne dajo izlepa odpraviti. Dokler jablane še niso zelene, bi se v nujnem primeru še lahko vzele iz zemlje in na novo posadile. Pri tisti priliki, bi se tudi jama lahko razširila (ne poglobilal) in pa zemlja izboljšala. Popravljanje takih napak moramo pa, žal, prištevati k redkim izjemam, ker marsikdo se teh napak ne zaveda in jih tudi ne vidi. Kolikor pa je uspevanje mladega sadnega drevja závisno od nege v prvem letu, to pa še ni zamujeno. O tej negi torej nekaj migljajev.

Prva stvar ko drevo posadimo, je to, da uredimo okoli njega kolobar v obliki sklede. Taka uredba je zato potrebna, da de-

ževnica lahko zateka k drevesu in od ondot lahko premaka h koreninam, ki so vse blizu debla. Prvo leto je drevesu posebno potrebna zadostna in enakomerna vlaga. — Da more odgnati in razvijati primerno rast, je treba, da tvori čimveč novih sesalnih koreninic. To je pa mogoče le tedaj, ako mu nikdar ne primanjkuje vlage.

Dalje bi moral vedeti vsak sadjar, da vlago v zemlji ohranimo, ako pokrijemo kolobar s kako rahlo tvarino. V to svrhu je brez dvoma najboljši droban, predelan gnoj (ne svež iz hleva!). Taka odeja je neprecenljive vrednosti, ker ne varuje samo pred izsušenjem zemlje, ampak ohrani površino rahlo skozi vse leto, ne pusti, da bi rastlel po kolobarju plevel, pospešuje delovanje bakterij, in končno dovaja koreninam hrano v najboljši obliki. Drevja, ki ima tako pokrit kolobar, ni treba nikdar zalivati, četudi je še taka suša. Skratka: Prednosti in blagodejni učinek takega pokrivanja zemlje, je tako velik, da je majhen trud in vrednost par vil gnoja niti vpoštev ne pride. Kdor torej kolobarjev še ni prekril, naj to stori čimprej. Dokler ne pritisne suša, še ni prepozno. Vsekako pa treba kolobar prej opleti in zemljo na površju zrahljati. Kjer so v bližini kure, moramo vreči čez gnoj par smrekovih vej ali kako frnje, da zabranimo brskanje. Razen z gnojem prekrivajo kolobarje tudi s svežo travo, listjem, čreslom itd. Nobena tvarina pa seveda ni tako prikladna kakor gnoj.

Silno napačno ravnanje tisti sadjarji, ki se čez leto nič več ne zmenijo za kolobarje okrog drevja in puste, da se zarastejo z plevelom in travo. Še bolj pa zaslužijo grajo tisti, ki hitro ko drevo posade, obsejejo kolobar z deteljo ali s travo. Neverni Tomaži naj venadr poskusijo, pa se bodo prepričali, kdo ima prav. V novem nasadu naj vsako drugo drevo puste v travi dve, tri leta, pri vsakem vmes pa naj skrbno goje kolobar in ga pokrijejo z gnojem. V treh letih naj pa natančno primerjajo obe vrsti dreves.

Preden so poslovimo od drevesa, pogledajmo, kako je privezano h kolu. Prvo leto sme biti drevo samo narahlo pripeto h kolu, ker se še poseda z zemljo vred. Ko bi ga tesno privezali, bi obvisel na kolu, ko bi se pod njim zemlja posedla. Sicer pa, naj bo mlado drevo samo enkrat pripeto h kolu in sicer zgoraj pod vrhom. Kol ne sme segati v vrh ampak ga odžagamo 10 cm pod najnižjo vejico.

Mlada drevesa tako rada poganjajo iz korenin in iz debla. Vse take nepotrebne izrastke smatramo za zajedalce in jih odstranjujmo sproti. Silno slabo izpričevalo za sadjarja je mlado dreve, ki mu stoji deblo kakor v grmu in ki ima na jesen po deblu kot bičevnik dolge poganjke.

Prvo leto sadnega drevja navadno ne zalivamo z gnojnico, ker bi mu utegnili več škodovati nego koristiti. Če smo prav sadili, v dobro zemljo, če smo pri sajenju uporabljali kompost, če smo nazadnje se-

kolobar pokrili s hlevskim gnojem, drevo prvih par let ne potrebuje gnojnice. Če pa že hočemo gnojiti s tem dušičnim gnojilom ga pred uporabo razredčimo z vodo in gnojimo le tedaj, ko je zemlja premočena, nikdar pa ne v suhem vremenu.

Mlado sadno drevje, ki komaj ozeleni, že začno zajedati listne ušice. Zato nujno spada k negi takega drevja tudi zatiranje tega silno škodljivega zajedavca. — Vsak sadjar naj bi si takoj sedaj pripravil v zalogo kako sredstvo za zatiranje ušic. 2 do 3% raztopina tobačnega izvlečka z 2% pri-mesjo mazavega mila in afidon — to so sredstva ki jih je treba imeti takoj pri roki, čim se pokažejo ušice. Pozor tudi na razne druge škodljivce (gosenice, grizlice, lubadarje itd.).

Kdor je žrtvoval denar in delo, da je drevje nasadil, naj žrtvuje še toliko, da ga bo tudi primerno gojil in negoval. Majhen trud se mu bo obilo poplačal. H.

Mera kranjskega pan'a

Že od njega dni slovi naša kranjska siva čebela, ki ji po svetu pravijo tudi noriška (po starem rimskem nazivu naših krajev), v Avstriji pa celo koroška, kar je vsekakor zelo ozkosrčno in preračunjeno, ta naša čebela slovi torej po širnem svetu kot najboljša. Odlikujejo jo lastnosti, ki jih pri drugih pasmah ne morejo v takšni meri zaslediti: od sile marljiva je, pri tem pa tako krotka kakor nobena druga, poleg tega pa po svojem telesnem ustroju, zlasti jezičku, sposobna nabirati med po bolj raznovrstnem cvetlju, kakor druge pasme. Te tri prednosti so tako velikega pomena, da je naša čebela iskana in se izvažna celo v Ameriko.

Po svetovni vojni je promet z našo čebelo zaostal zaradi neurejnih trgovinskih razmer s posameznimi državami, vendar se čisto prekinil ni. V zadnjih časih je pa povpraševanje po naši čebeli spet živahnejše in kaže, da bo morda polagoma le možno, da se nekdanji živahni izvoz kranjske čebele spet poživi in vsaj deloma približa predvojni višini.

Za naše podeželsko preprosto čebelarstvo bi bilo to velikega pomena. Zopet bi namreč dobili tudi kranjski svojo nekdanjo vrednost in z njimi tudi primitivno čebelarjenje na roje Dejstvo, ki ga ni moči spraviti s sveta je še vedno, da po kmetih še vedno prevladuje čebelarjenje na kranjčice in njim podobne panje starih oblik in

sistemov, z njimi pa tudi čebelarjenje na množitev družin. Tega načina nikakor ne kaže povsem zavreči, kakor smo na tem mestu že ponovno povdarili, ker ima tudi svoje dobre strani. Ako se pa spet posreči obnoviti prodajo naših družin v tu in inozemstvo za plemo, ne za medičarje, potem obstoja še krepkejši razlog za to, da se čebelarjenje v kranjčicah ohranjuje in pospešuje.

Vsak kmetijski proizvod pa, ki hočemo z njim na zunanje tržišče, mora biti v vsakem oziru enoten. To ne velja samo na pr za prešiče ali jajca ali sadje, marveč tudi za čebele. Tu hočemo omeniti le dve najvažnejši stvari, ki glede enotnosti pridelat pri izvozu v poštev: čista pasma in enotna kranjska mera. Glede pasme bomo našim kmetičkim čebelarjem podali nekaj zelo važnih in koristnih navodil prihodnjic, danes pa hočemo opozoriti na enotno in pravo mero kranjčica, v katerem se naša čebela prodaja in pošilja v tujino.

Če hodiš po kmetičkih čebelnjakih, natišči na kranjčice vseh mogočih oblik in vseh mogočih in nemogočih mer! Naši čebelarji si pač mislijo, da točna in pravilna mera pri kranjčicu ne igra nobene važne vloge. Kdor se poleg kranjčic ukvarja tudi s panji premičnih sistemov (kakor je naš A-2. panj), ve kako je mera pri modernih panjih važna. O tem smo tudi mi pred nedavnim časom obširneje pisali. Sedaj bi pa

radi opozorili da je točna in enotna mera tudi pri kranjičih važna. Ta mera izivira iz dolgoletnihkušenj naših starih čebelarjev, ki so dognali, katere mere so za dober razvoj družin najboljše. Ni tedaj za dobro uspevanje vsajene družine (roja) vseno ali je panj daljši ali krajši ali širji ali ožji, višji ali nižji. Vse je preizkušeno in dognano. Pa ne samo z ozirom na razvoj družine, tudi zaradi lepe uvrstitve v čebelnjak in zaradi enostavnejšega opravljanja je enotnost mer važna. Največjega pomena pa je ta enotnost, če kanimo kranjiče slaviti v prodaj za izvoz v tujino. Sliši se, da se naši trgovci z živimi čebelami priložujejo, da ne morejo po širni naši slovenski domovini dobiti lepih družin v pravilno in natanko po meri izdelanih panjih, kar jim seveda trgovino zelo otežuje in ovira. Robe, kakršno jim naši podeželski čebelarji nudijo, ne morejo prodati po primerni ceni ali je pa sploh ne morejo spraviti v denar. Dobro se vnovčujejo le lepe družine v kranjičih pravilne mere.

Kmečki čebelarji ali slišite? Pomlad je spet v deželi in kmalu bo prišel čas, ko boste ogrevali roje. Pripraviti bo treba paničce. Če vam je na tem da boste čebele lahko dobro prodali, potem je sedaj čas, da si napravite kranjiče, kakor morajo biti, ne kakor vam »ratajajo«.

Kako je torej z merami? Pravi kranjič, ki mu ne bo mogel nihče oporekati, mora biti takole izdelan: dolg mora biti zunaj merjeno točno 70 cm, širok 30 cm in visok

18 cm. Vse mere so vzete od zunaj. Deske naj bodo jelove oz. smrekove, debele $\frac{3}{4}$ cale in kar mogoče brez grč, znotraj in zunaj pooblane. Panj mora biti zbit s kovanimi žebli ali z vijaki in sicer tako, da sta dno in strop naveznjena na stranice in ne obratno. Zlasti dno se mora dati z lahko odvezeti. Sprednja in zadnja skončnica nista pribiti, marveč utorjeni in ju je možno vsak čas odvzeti. V zadnji skončnici mora biti primerna, zamrežena odprtina s pritrjenim zapahom. Ta odprtina je nujno potrebna za prevoz. V stropu mora biti precej velika vcha, ki ni zamrežena. Potrebna je za združevanje družin z naveznjem.

Vse navedeno so same po sebi malenkosti, ki so pa tako važne, da je n. pr. prevažanje brez odduška nemogoče in da je na pr. delo v kranjiču, ki ni pravilno zbit, skoraj onemogočeno ker se z odpiranjem čebele tako razdražijo, da jih ni moči več pomiriti. Gotovo najvažnejše so pa za prodajo panjev za izvoz pravilne mere. Kdor hoče imeti jeseni — če bo po sreči — nekaj tip top obljudenih kranjičev za prodaj, naj skrbi najpoprej, da bo roje ogreval v nove, točno in lepo izdelane kranjiče in pa, da bodo roji dovolj močni in da se bodo lepo razvili. O tem bomo govorili ob času rojenja. Sedaj je treba pripraviti paničce. Kdor bo upošteval naša navodila, bo svoje kranjiče lahko ugodno prodal in mu bo na ta način tudi od čebelarstva kanil kak dinar v žep, ki mu bo posebno sedaj trikrat prav prišel.

Semenski krompir mora biti zdrav

Slabo seme povzroča često majhen pridelek krompirja; tudi ako smo zemljo še tako dobro pripravili in pognojili to še ni zadosti. — Veliko važnost moramo polagati na kakovost semena samega. — Krompir, ki smo ga pripravili za seme moramo pred saditvijo še enkrat dobro prebrati in vzeti za saditev samo zdrave gomolje. Istotako kot na drugih kulturnih rastlinah, se pojavljajo tudi na krompirju razne bolezni, ki vplivajo v veliki meri na zmanjšanje pridelka. — Povzročitelji teh bolezni so razne bakterije; vse one rastlinske bolezni, katere povzročajo bakterije, imenujemo bakterioze.

Pri nas zelo razširjena bolezen krompirja je obročasta bakterioza krompirjevih gomoljev. — Ako prerežemo tak po obročasti bakteriozi napaden krompir, opazimo približno 1 cm pod površino krompirja te-

men obroč, ki se vleče okrog in okrog gomolja; ta obroč je temnejši od ostalega krompirjevega staničenja.

Ako bolezen napreduje, potem obroč porjavi in končno počrni. — Bakterija, ki povzroča razpadanje stanic, izloča razne strupe kateri uničujejo praf tvorivo (protoplazmo), škrob pa se pri tem razkaja. — V stebelu zlasti pa v cevni povezkih je zelo mnogo teh bakterij; če je krompir močno napaden od te bolezni, potem tudi ni več užiten.

Ako posadimo gomolje, ki so napadeni od obročaste bakterioze, so posledice zelo kmalu vidne, krompir dostikrat sploh ne vzkal. V slučaju pa da vzkal, požene navadno zelo slabotna stebela, ki močno zaostajajo v rasti in kmalu poginejo. Pri onih gomoljih, ki so bili manj napadeni, se bolezenske klice razvijajo dalje in preidejo

iz gomolja v stebila, kjer se naselijo in razmnožujejo v cevni povezkih, razdirajo staničevje in ovirajo redni tok kranilnih sokov; take rastline vedno bolj hirajo in končno poginejo. — Nekaer i zmed napadenih rastlin ne kažejo polesti še nobenih posebnih znakov oboletosti, toda rode gomolje, ki že nosijo v sebi povzročitelje te nevarne bolezni.

Bolezen se prenaša z gomolji, ki so samo malo oboleli; na zunaj se jim to dostikrat niti ne pozna. Dasiravno izvirajo od bolnih rastlin. Ako smo sadili okuženo gomolje, nam nudi polje tudi ob sicer ugodnih prilikah žalostno sliko zaostalih in uvenelih rastlin; pridelek krompirja je vsled tega mnogo manjši, kakovost pa tudi slabša.

Iz tega je razvidno kako veliko škodo nam povroča ta nevarna bolezen na krompirju; zato jo moramo zatreti ali pa vsaj močno omejiti, kar dosežemo s točnim in smotrenim odbiranjem semenskega krompirja. — Izbirati in saditi moramo samo prvovrstno in zdravo seme.

Pri nas krompir pred saditvijo navadno razrežemo, kar je v toliko dobro, ker se tako najlažje prepričamo, kateri gomolji imajo temen obroč pod površino; teh za saditev ne uporabljamo in jih izločimo, ker

bi tako le pomagali, da bi se bolezen zelo hitro širila. — Pa tudi za časa rasti moramo njivo večkrat natančno pregledati in odstraniti vse v rasti zaostale rastline. — Nikdar nam ne sme biti žal časa, ki ga z odbiranjem na ta način izgubimo; če bomo pri odbiranju semenskega krompirja vedno tako smotreno postopali, bomo brezdvomno znatno omejili veliko škodo, ki jo sicer povzroča ta nevarna bolezen.

Istotako vpliva zelo slabo na rodovitnost krompirja bakterioza krompirjevih stebel; tudi pri tej bolezni rastline v rasti zelo zaostanejo, listi se jim zavijejo in končno se posuše. — Steblo postane tik nad zemljo črno. Ako je napadena rastlina od te bolezni v času, ko je že napravila gomolje, pridejo bakterije tudi v gomolje, kateri začnejo vsled tega gniti. — Pozno napadeni gomolji prenašajo bolezen na prihodnje leto. Tudi tej bolezni moramo posvečati kar največ pozornosti in uporabljati za saditev samo zdrave gomolje. — Proti tem boleznim postane krompir odpornejši, ako mu zadošči gnojimo s kalijem (s 40 odstotno kalijevo soljo) in fosforno kislino (s superfosfatom ali thomasovo žlindro); ogibati pa se moramo obilnega gnojenja s svežim hlevskim gnojem kateri vsebuje zlasti mnogo dušika. C.

Spomladanska dela pri oziminah

Vsled obilnih padavin in drugih manj ugodnih podnebnih razmer ni pri nas pridelovanje raznih žit niti zdaleka toliko dobičkanosno kot pa pridelovanje raznih okopavin. — Kljub temu pa moramo gledati na to, da pridelek naših žitnih vrst dvignemo vsaj na teh površinah, na katerih jih gojimo danes. Doleg dobro pripravljene zemlje, pravičnega gnojenja in izbire prvovrstnega semenskega blaga, moramo paziti, da jih za časa njihove rasti pravilno negujemo; ako vse to upoštevamo bomo dosegli tudi lepe uspehe.

Prva naša skrb mora biti, da pomagamo zaostalim ozimnam; mnogokrat trpijo iste zaradi zmrzali. — Ako se pozimi zmrzla zemlja ponovno odtaja, se radi tega dvigne in potrga rastlinske korenine; take rastline bi se pozneje popolnoma posušile. — Zato moramo te selve, ki jim je zmrzal potrgala korenine, takoj, ko se zemlja osuši povaljati, da se korenine nanovo prifisnejo k zemlji.

Na ozimnah pa, kjer se je napravila pozimi skorja ali pa če je na njih dolgo ležal

snež, oziroma dež zapral zemljo, je najprikladnejše orodje brana; ako prezračimo te ozimne z brano, se zelo popravijo in bujno rastejo.

Ako tako zemljišče povaljamo, je zemlja zelo stisnjena in pride radi lasovitosti več vode iz spodnjih plasti v zgornje. — Spomladi pa ima zemlja največ vlage, ker si jo je nabrala tekom zime in spomladnega deževja. Od te zaloge vode začne črpati takoj, ko jo je solnce ogrelo in se je rastlinsvo začelo ozivljati. Čim toplejše je, tem več vlage izginja. To preveliko izhlapevanje vode moramo vsekakor preprečiti. Dviganje vode iz spodnjih plasti smemo dopustiti samo do tiste višine, v kateri jo korenine vsrkajo; zgornja plast zemlje mora biti vedno zrahljana, da se uniči lasničavost in tako prekine nadaljnji dostop vode.

Zato moramo žita vedno, ko smo jih povaljali, tudi pobranati; tako preprečimo preveliko izhlapevanje in pogosta suša, ki nastopa v spomladanskih mesecih, ne more ozimnam škodovati več v fako znatni meri. — Z brananjem izrujemo obenem pregosto

rastline in setev razredčimo; branati moramo v suhem vremenu in preje nego začno žita odganjati. Da pa se zaostale ozimnine še bolj popravijo, je dobro, da jim damo tudi nekaj umetnih gnojil. Spomladi je za mlada žita najbolj potrebna dušičnata hrana. — Najbolj učinkovit od dušičnatih gnojil je čilski soliter. — V zemeljski vlagi je hitro topljiv in rastlinske korenine ga takoj lahko vrkajo. — Vse mlade rastline rabijo veliko lahko dostopnega dušika in se po njem bujno razvijajo. — Važno pa je to gnojilo tudi vsled tega, ker se ga da trositi v vsaki dobi, tudi tedaj, ko rastline že zelene in rastejo. — Zemeljska vlaga ga sama raztopi in spravi h koreninam. Njegov uč-

nek pa je viden že po preteku osmih dni; čilski soliter vpliva na rast rastline in na razvoj listov in stebela. — Paziti moramo, da ga ne damo v prevelikih količinah, ker v tem slučaju žito zelo rado poleže.

Zelo hvaležna so žita za gnojenje s superfosfatom, kateri v veliki meri vpliva na dober pridelek zrnja; pa tudi slamo fosfor na kislina znatno utrdi in zato z superfosfatom gnojena žita zelo redko poležejo. Slama postane bolj debela, kreпка in prožna. Z superfosfatom je treba gnojiti predno začne ozimina odganjati. Ker so naša zemljišča na fosforju precej revna, je gnojenje z superfosfatom navadno zelo uspešno.

C.

Proč z živinskimi prekupčevalci in mešetarji

Ko je Kmetška zveza v zadnji dobi uvedla akcijo za dvig živinskih cen, se je posebno škodljivo izkazalo delovanje brezvestnih živinskih prekupčevalcev. Da so cene živini tako nizke, je v veliki meri krivo ravno nesolidno prekupčevalstvo. Zato treba enkrat resno načeti to velevažno vprašanje in ga skušati rešiti v korist našega kmeta.

Živinsko prekupčevalstvo je obrt, ki je po obrtnem zakonu dovoljena. Proti njej kot taki nimamo nikakih pomislekov, dokler se izvaja pošleno in ne izkorišča preveč kmeta. Pač pa treba odločno nastopiti proti tistim prekupčevalcem, ki so nekak izvržek te obrti in delujejo stalno z nepoštenostjo in sleparstvom. Žal, da je danes med njimi večina takih, ki se zbirajo iz delomržnežev, slabih kmečkih gospodarjev, zapravljivcev, pijancev in postopačev. Proti takim naj nastopi obrtna oblast ter jih izloči iz družbe poštenih prekupcev. Proti nim ne zadostujejo denarne globe, ampak potrebne so celo ostre zaporne kazni, da se enkrat rešimo teh kmetjskih pijavk.

Predvsem bi morala oblast na vsakem živinskem sejmu zasledovati tiste prekupce, ki trgujejo brez obrtnega lista, torej brez dovoljenja. Ne zadostuje take samo spoditi iz sejma, ampak jih je tudi primerno kaznovati. Denarne globe morajo biti občutne, če naj kaj zaležejo. Če pa kaznovanec nima premoženja, naj se mu prisodi stroga zaporna kazen.

Pa tudi po deželi bi moralo orožništvo zasledovati take ljudi, ki barantajo z živino

in nevednim kmetom natvezajo vse mogoče, da jih preslepijo in ogoljufajo. Če se dobe na cesti taki barantači z živino, ki se ne morejo izkazati kot pravilni prekupčevalci, naj se jim ta zapleni, oni sami pa zapro. Pri takem postopanju bodo ti izkoriščevalci kmeta kmalu izginiti.

Nadalje bi morala Kmetška zveza zahtevati, da oblasti revidirajo vse obrtne liste živinskih prekupcev ter samo neoporečnim dovoljevati to kupčijo. Odvzeti bi morali obrtno dovoljenje vsem tistim, ki so bili zaradi goljufije pri živinski kupčiji obsojeni; nadalje vsem onim, ki nimajo nikakega premoženja v nepremičninah na lastno ime. Največ goljufij se namreč zgodi tako, da prekupec oslepari kmeta; ta ga toži, sodnija obsodi onega na odškodnino kmetu; toda izkaže se, da prekupec sploh nima nikakega lastnega premoženja, ker ga je že prej prepisal na ženo, otroke, ali je še last staršev. Posledica je, da ima ogoljufani kmet ne samo škodo pri kupčiji, ampak mora po vrhu še plačati stroške tožbe. Prekupčevalec se mu pa smeje v pest. Prekupčevalska obrt se naj torej dovoli samo takim posestnikom, ki s svojimi nepremičninami lahko jamčijo za morebitne nepravilnosti v živinskih kupčijah. Vsem ostalim pa naj se ista prepove.

Sliši se, da je v zadnjem času naravnost naval prošen na okrajna načelstva za dovoljenja prekupčevanja z živino. Kmetška zveza naj bi tudi v tem pogledu zahtevala od oblasti, da se izdaja takih dovoljenj ukine za tako dolgo, dokler se ne bo dosedanja revidirala.

Načeli smo to vprašanje, ker smatramo za potrebno, da se zlasti pri ceni živine, ki je danes skoro edini vir dohodkov našega kmeta, obvaruje tega pred izkoriščanjem. Zeleti bi bilo, da se tudi drugi inte-

resenti izjavijo o tem perečem vprašanju, da se najdejo pola za pošteno živinsko kupčijo, s katero bodo zadovoljni ne samo poštteni prekupci in mesarji, ampak tudi naš kmet.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

KUHINJA

Makaroni z rižem na juhi suhega mesa. Na juho pristavim osem dkg zbranega in opranega riža. Ko vre dober četrt ure, pridenem osem dkg v slani vodi kuhanih makaronov. Najbolj primerni makaroni za tako juho so takozvane vrvice (špageti). Kuhane makarone operem v mrzli vodi. Ko jed vre kakih pet minut, primešam žlico paradižnikove mezge. Pustim še dobro prevreči in dam na mizo. K juhi dam narezanega parmezan-sira.

Goveje meso v hrenovi polivki. Pol kg navadno kuhanega mesa zrežem na ploščice in naložim na krožnik. Polivko napravim takole: V kozici segrejem žlico masla ali surovega masla. Potem primešam dve žlici kisle smetane malo žlico moke, polno žlico zribanega hrena, ščep popra, žlico kisa, par zrn soli in četrt litra juhe. Ko vsebina dobro prevre, odmaknem kozico in pustim, da se omaka ohladi. Ohlajeni omaki primešam en rumenjak in jo polijem po mesu. Površino potreseš z žlico drobtin in z žlico parmezan sira. Jed dam za deset minut v pečico. Na mizo jo dam z različnimi cmoki, s testeninami, ali s praženim rižem.

Dušena jagnjetina ali kozliček. Mesu odstranim koščice, ga operem, nasolim in potreseš s ščepom popra. V kozico denem na kocke zrezano prekajeno slanino, odrezek čebule, koreninico zelenega peteršilja, en lavorov list, par odrezkov korenja in stolčene kosti. Na vrh denem meso, prilijem par žlic juhe ali vode, pokrijem kozico in dušim do mehkega. Med dušenjem polivam meso s sokom, v katerem se duši. Ko je meso mehko, ga zrežem na kose in polijem s precejnim sokom. Meso obložim z rožicami kuhane ali ocvrte karfiole.

Francoske rezine. Stare žemlje ali kiflice zrežem na tanke rezine. Te rezine pomakam v raztopljeno surovo maslo. Potem jih v pečici osušim. Osušene namažem s kakršnokoli mezgo. Skledo pomažem z maslom, potreseš z moko in naložim tri ali

štiri vrste v skledi. Površino potreseš s citronatom in z narezanimi mandelji. Nazadnje prilijem po rezinah četrt litra rdečega ali belega vina. Vino sem zgodljala s tremi rumenjaki. V srednje vroči pečici pečem jed počasi celo uro. Na mizo dam v skledi, v kateri sem pekla.

Čokoladno testo. Za to testo rabim: štirinajst dkg sladkorja, sedem dkg zribane čokolade in en beljak. Te snovi točnem v možnarju toliko časa, da postane testo in se odloči od njega. Testo razvaljam za nožev hrbet na debelo in zrežem v poljubne oblike. Ko pol ure počiva, jo denem v ohlajeno pečico, da se osuši.

RAZNO

Bolečine v udih odnehajo, če si nastaviš brinjevih jagod na belem vinu, pustiš stati 14 dni in priliješ potem še za polovico žganja. S tem utiraj.

Noge so težke. Skuhaj smrekovih vršičkov — par pesti na 4 litre kropa — drži noge nad soparo in ko ni več prehlado vroča kopel, jih namakaj. Ko se voda ohladi si oteri in teri noge, obuj se toplo in hodi. Maži noge z arniko in včasih z gabezovim mazilom.

Če boli grlo. Naredi gosto kašo iz škroba in vinskega kisa, namaži na debelo na platno in si ovij zvečer vrat. To prežene tudi hripavost. Grgranje z medom in žajbeljem, ovitek medu, tudi pomaga. Otroke navadi še majhne, da si izpirajo vsak dan grlo z mlačno vodo, boljše kakor sama voda, pa je žajbeljeva ali gomilična izkuha ali vsaj kaplja limone ali vinskega kisa. To izčisti usta in grlo navlake. Posebno v deževnem času je treba paziti na grlo. Pri lahkem obolenju pomaga ovitek namočen v gorko olje, bolj učinkovit pa bo ovitek, če prevreš na olju malo česna.

Na kurje oko naveži čez noč košček čebule.

Na vroč otok: Na osminki laškega olja ali na neosoljenem maslu, raztopi zrno kafe, namoči krpo v tem in položi hladno na otečeno mesto.

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Ljubljanska denarna borza. Na denarnem trgu ni bilo posebnih sprememb v tujih valutah, izvzemši običajnih gibanj. V zasebnem kliringu je ostal enak angleški funt, ki stalno beleži 250 Din, ravnotako ameriški dolar 49.75 Din, nemška marka 14 Din, avstrijski šiling 9.15 Din, španska pezeta pa 6.40 Din, italijanska lira 3.15 Din, grški boni 31 par. — Uradni tečajni deviz s primom so pa povprečno beležili: angleški funt 216.48 Din, ameriški dolar 43.52 Din, holandski guldinar 29.75 Din, francoski frank 14.28 Din, nemška marka 17.63 Din, belgijski belga pa 7.40 Din, francoski frank 2.89 Din, češka krona 1.81 Din.

ŽIVINA

g Ljubljanski živinski sejem 15. aprila. Ta sejem je bil prav miren; dogon živine slab, ker so kmetje zaposleni s pomladanskimi deli. Kmetje so složno vztrajali pri cenah, ki jih je določil akcijski odbor. — Opolodne je bil prostor za govejo živino že izprazen. Veliko je bilo povpraševanja po prašičih, ki jih je bilo potem nad polovico odprodanih. Dogon je znašal: 30 volov, 21 krav 12 telet in 436 prašičev. Odprodanih pa je bilo: 20 volov, 5 krav, 9 telet in 285 prašičkov za rejo. Od 98 konj je bilo prodanih le 4. Cene govoje živine za 1 kg žive teže so bile sledeče: voli I. vrste 4.25—5 Din, II. vrste 3.50—4 Din, III. vrste 3—3.50 Din, krave debele 3—4 Din, klobasarice 2 do 3 Din, teleta 5—7 Din. Prašički za rejo so bili po 190—225 Din eden.

CENE

g Tržišče žita. Pred velikonočnimi prazniki so cene na žitnih tržiščih stalno padale kar je bilo v zvezi z ugodnim vremenom in s pojemajočim strahom proti poznim pozebam. Tedaj so tudi kmetje silili na trg s svojimi zalogami, zato so zaradi velikih ponudb tudi cene zelo padale. Po praznikih se je pa položaj v toliko spremenil, da je bilo ponudb vedno manj, ker so bili kmetje preveč zaposleni s setvijo krme in niso imeli časa spravljati blaga na trg. Zaradi tega je v zadnjih dneh pšenica poskočila od 145 Din na 150—152.50 Din za 100 kg; za potisko pšenico postavljeno v Sisak pa zahtevalo celo 170 Din. Tudi koruza je porasla od 103 na 108 Din, prekmurska pa

na 115 Din. Cene moke so ostale neizpremenjene ter so gibljejo za ničlo med 250—255 Din. Ozimne so v splošnem dobro prezimile in če ne bo nič izrednega je pričakovati prav dobre letine.

g Ljubljanska blagovna borza. Na žitni borzi v Ljubljani so v zadnjem tednu plačevali za 100 kg blaga v vagonskih dobavah postavljenega na nakladno postajo naslednje cene: Pšenica bačka in banaška 78 kg težka po 157.50—160 Din, oves slavonski 145—147.50 Din, koruza času primerno suha 110—112 Din, prekomerno suha, prekmurska postaja 115—117 Din, sremski činkvartin 118—120 Din, ajda franko Ljubljana 142.50—145 Din, moka ničla bačka in banaška 250—255 Din, št. 2. 230—235 Din, št. 5. 210—215 Din, otrobi debeli bački 105—107.50 Din.

g Tržišče krompirja v Ljubljani 15. aprila. Po velikonočnih praznikih je vseprek začelo saditi krompir, zato so ga tudi kmetje tega dne zelo mnogo pripeljali na trg. — Bilo ga je blizu 150 voz z okroglo 70.000 kg gomolja. V začetku so ga oddajali po 85—95 par kg, proti poldnevu pa mu je cena padla na 75 par. Semenski krompir je bil večinoma razprodan, opoldne ga je le še nekaj voz ostalo nerazprodanega.

RAZNO

g Uvoz sladkorja v Turčijo prenehal. Svoječasno je naša država izvažala v Turčijo precej sladkorja, ker ga tamkaj niso pridelovali. Teda tudi ta država se je hotela osamosvojiti na fem polju ter je začela ustanavljati sladkorne tovarne in gojiti sladkorno peso. Že leta 1926 sta začeli poslovati prvi dve tovarni, ki sta izdelali 615 ton (po 1000 kg) sladkorja; proizvodnja istih je pa narasla do leta 1932 že na 27.435 ton. Leta 1933 je bila ustanovljena tretja tovarna in leta 1934 četrta. Skupna proizvodnja je tedaj znašala že 65.557 ton, ki je pa l. 1935 zaradi suše padla na 53.257 ton. S tako proizvodnjo je postal uvoz sladkorja skoro nepotreben; ta je znašal 1926 še 62.971 ton, leta 1933 je samo še 17.757 ton, leta 1935 pa komaj 2178 ton. Tako smo skoro popolnoma zgubili ta trg.

Za zgago in kuhanje v želodcu stoli: posušene pomarančne lupine, zmešaj magnezijo in vžij pol žličke na vodi. Pomarančno lupino kuhaj z tavžentrozi mi za opešan želodec.

PRAVNI NASVETI

Neopravičen odvzem svobode G. H. C. — Pa kazenskem zakonu se kaznuje vsakdo, kdor neupravičeno drugega zapre ali mu drugače neopravičeno vzame prostost. Kdor prime storilca pri samem kaznivem dejanju ali takoj po njem na begu, misleč, da pobegne ali da ga ne bo mogoče najti, ali kdor po potrebi zadrži ali zapre duševno bolno osebo, mora o tem odvzemu prostosti nemudoma obvestiti krajevno policijsko oblastvo (žandarmerijo). Če vas je torej dal župan zapreti, ne da bi vas bil zalotil pri kakšnem kaznivem dejanju, je prekršil kazenski zakon in bi mogel biti kaznovan. V tem slučaju tudi lahko zahtevate od njega povračilo za vsa škoda, ki vam jo je s tem povzročil.

Š. F. S. — Vprašajte pri okrajnem načelnstvu, kako je z vašo obrtjo. Članstvo pri gremiju prestane s prestatkom obrta. Če prestane obrt, sme oseba, ki je izvrševala obrt, vendarle ostati član združbe (gremija), če se prikladi za članstvo. Ako je vaše članstvo prestalo, boste seveda morali zopet plačati vpisnino, ako boste zopet začeli izvrševanje trgovine in boste postali član gremija.

Odpravnina. R. P. Sv. J. — Nad petdeset let ste bili v službi kot strežnica v kopališču. Gospodar vam je obljubil, da boste ostali v službi, dokler boste zmorni. Sedaj vas je pa odpustil, čeravno ste za službo zmorni. Vprašate, če imate pravico do odpravnine. — Če bi bili opravljali gospodinjstva dela v gospodarstevnem gospodinjstvu, bi po poselskem redu imeli pravico do odpravnine. Če se pa razveže službeno razmerje, ki je brez presledka trajalo deset let, pripada po poselskem redu poslu odpravnina v znesku četrte letne plače v gotovini. Odpravnina narašča z vsakim nadaljnjim polnim službenim letom za 5% vsakokratne letne plače, dokler se ne izenači z njo. Vaša služba pa ni bila take vrste in vam odpravnina ne pripada. Pač pa velja za vas šestmesečni odpovedni rok, če je bilo službeno razje sklenjeno za čas daljši od petih let.

Malenkosten vzrok — veliki stroški. J. V. St. Sosea ste tožili zaradi priznanja neobstoja služnostne pravice poti, vendar ste tožbo v I. in II. stopnji zgubili in morate nasprotniku povrniti 3055 Din pravnih stroškov. Pravite, da ste dali sosedu le opominjati po odvetniku, da vam povrne škodo, napravljeno s tem, ker je ob mokrem vlačil drva čez vaš plaz. Ker sploh niste naročili tožbe zaradi služnostne pravice, ampak le za odškodnino 50 Din, vprašate, kdo je kriv, da ste zgubili tožbo — Iz razlogov sodbe I. stopnje je razvidno, da ste tožbo zgubili zaradi tega, ker ni smatralo sodišče

za dokazane vaše navedbe v tožbi. Druga stopnja pa je v celoti potrdila pravilno dokazno oceno prvega sodišča. Ker vrednost spornega predmeta ne presega 5000 dinarjev, zato sploh ni dopustna revizija na Sial sedmorice v Zagreb. Odvetnik je tožbo sestavil pač po vaših navedbah, ki so se pa pokazale tekom pravde kot netočne. Krivdo zaradi izgubljenih pravde morate pač sami trpeti, ker ste se zaradi malenkostne škode od 50 Din hoteli pravdati; vsak moder gospodar ve, da je vsaka pravda tvegana. Hoteli ste pač, da bo sosed plačal odškodnino in stroške, da jih bo več, ste ga dali po odvetniku opominjati; vse to zaradi dozdevne škode od 50 Din! Ker se sosed ni hotel podati — saj mu je potem dalo sodišče prav! — ni vam vaš ponos (ali pa trma) dopustil, da bi odnehali. Seveda, bili so že stroški, ki jih tudi niste mogli sami trpeti. Sedaj, po izgubljeni pravdi, boste pa mogli sami plačati vse svoje stroške in še nasprotniku 3055 Din. Skupaj bo torej nad 6000 Din stroškov, ki ste jih povzročili z vašo nepotrebno tožbo zaradi škode 50 Din! Kajti tudi če bi pravdo dobili, ne bi se vaše gospodarsko stanje s 50 Din odškodnine prav nič zboljšalo, pač pa je zgubljena pravda vas občutno udarila. Naj bo to šola za vas in druge, da je boljša slaba poravnava kot pa negotova pravda.

Prestana kazen in izbris kazni. M. Z. G. Če vam kdo očita pred leti izvršeno kaznivo dejanje in zaradi tega prestano kazen, in sicer samo zato, da bi vas izpostavil preziru, potem ga smete tožiti zaradi žaljenja časti. Tožbo morate vložiti tekom treh mesecev pri okrajnem sodišču. — Svetujemo vam, da pri sodišču zaprosite, da se izbriše obsojda za bodočnost in s tem postanete zopet nekaznovan. Tako prošnjo bo sodišče za vas ugodno rešilo, če ste bili prvič obsojeni in je že pet let preteklo, odkar je bila kazen prestana in ste se v tem času dobro vedli, in tudi po možnosti povrnili škodo, ki ste jo s svojim dejanjem povzročili.

Stiska zaradi pomanjkanja gotovine. J. R. Š. S. Kupno pogodbo ste se zavezali pri notarju, da plačate polovico kupnine za travnik takoj, drugo polovico pa po preteku enega leta v gotovini. Leto bo minulo, gotovine ne morete dobiti iz hranilnice in vprašate, kaj lahko podvzame prodajalec za iztirjanje ostanka kupnine. — Najbrže ste napravili kupno pogodbo v obliki izvršljivega notarskega zapisa. Če je tako, potem sme prodajalec brez tožbe, na temelju notarskega zapisa zahtevati, da se proti vam vodi izvršba s prisilno dražbo prodanega travnika. Od dneva, ko boste v zamudi s plačilom, sme prodajalec zahtevati 5% zakonite obresti.

(Nadaljevanje.)